

en ging zelf uit naar de kantien aan de overzijde van de straat om het bier te halen. Het was de eenige maal dat ik ooit zulk een huis binnenging met het doel om drank te koopen, en ik gevoelde eenigszins verlegen. Het meisje dat mij moest bedienen keek mij verwonderd aan alsof zij dacht dat ik van mijn zinnen beroofd was. Ik maakte het haar echter duidelijk dat het niet voor mijzelf was, maar voor een vriend in wien ik belang stelde, en ik verzekerde haar verder dat dit het *laatste* glaasje was.

Toen ik weer bij het koffiehuis aankwam schonk ik voor mijn vriend een glaasje in. Hij nam het en begon te drinken. Met elken slok dien hij gaf, slaakte zijn vrouw, zijn twee dochters en ik gelijktijdig een zware zucht. Hij zette aanstonds het glas neder en zeide:

„Dit is nu eenmaal het ellendigste glaasje bier dat ik ooit geproefd heb. Haal uw kaartje uit. Ik kan net zoo goed teekenen als om nog meer te drinken”.

Hij teekende het kaartje, en zij gingen heen. Niet lang daarna kreeg hij een goede betrekking als tuinier, niet ver van de plaats waar mijn kerk stond. Een vriend die van dit voorval gehoord had ging elken Zondag den tuinier halen om naar mijn kerk te komen, met dit gevolg dat hij niet lang daarna grondig tot den Heer bekeerd werd. Toen ik hem weer ontmoette waren hij en zijn vrouw zeer gelukkig, en de man die „nog één glaasje” wilde, was nu

geheel veranderd, en een ijverige christen geworden.

Op één of ander manier werd deze gebeurtenis ruchtbaar, en de lachspieren van de geheele stad werden in beweging gezet. Eenige dagen daarna ontving ik een schrijven van de eigenaren van het koffiehuis, hun afkeuring te kennen gevende over het misbruik van hun beker, waarin ik sterken drank had laten schenken, en mij verzoekende om dit nooit weer te doen. Of zij het ernstig meenden, dan of het maar een grapje was, dat heb ik nooit kunnen achter komen. In elk geval, ik behoefde nooit weer op dezelfde wijze de regels van het koffiehuis te overtreden.

Een van de aangenaamste deelen van mijn werk waren de tochten die wij — dat wil zeggen, een bende van christenwerkers en ik — in de avonden, en vooral op den Zaterdagavond, door de straten van Leicester maakten. Om halftien kwamen wij tot een bidstond samen, daarna genoten wij een laat avondeten, en dan was het ons werk uit te gaan op straat, en te doen wat onze hand vond om te doen. Soms moesten wij een gevecht tusschen twee dronkenen beëindigen; soms moesten wij een beschonken man naar huis helpen; dan weer moesten wij soms een heel uur redeneeren met een man die allerlei uitvluchten had, en weigerde naar onze diensten te komen; en niet zelden gebeurde het dat wij een of ander die aan sterke verzoeking blootstond uit de macht van den Booze konden redden.

Op een Zaterdagnacht bevond ik mij andermaal op de straten. Mijn voorbereidselen voor den Sabbat waren gereed, en ik gevoelde er behoefte aan om een of ander broeder te gaan helpen. Het was een regenachtige, koude nacht, en terwijl ik de straat afwandelde, kwam ik een armen man tegen die al tamelijk beschonken was. Zijn verstand was nog helder, maar de drank had hem machteloos gemaakt om te wandelen, en hij leunde tegen den muur van een huis. Rondom hem stond een groepje kinderen, terwijl hij bezig was om hen met den dwazen ernst van een dronken man toe te spreken. Ik bood aan om hem naar huis te nemen. Eerst bedankte hij er voor, omdat hij mij hield voor „te veel van een gentleman”, maar uiteindelijk willigde hij in. Hij was een grooter en zwaarder man dan ik, en ik had nog al heel wat moeite om ons beiden op de been te houden. Ik sloeg een weg in dien ik voor een korter pad beschouwde, vergetende dat de korte weg ons door een veld leidde waar men grond had gegraven om baksteen te maken. Welk een gevaarlijke tocht was dat voor mij niet! Op den glibberigen grond vond ik het bijna onmogelijk om mijzelf en mijn gezelschap tegelijk recht op te houden. Verscheidene malen vielen wij op de morsige aarde neder, en het ging met de grootste moeite gepaard om mijn makker weer op te richten. Mijn inspanningen waren zoo groot, dat ik aanstonds geheel nat was van het zweet.

Eindelijk bereikten wij de overzijde van dat veld, en nog maar weinige treden verder en wij waren in zijn huis. Wij wilden niet bij de voordeur in en gingen derhalve langs de zijde van het huis naar het venster van de eetkamer, waar zijn vrouw en kinderen zaten te eten. Ik herinner mij nog zeer levendig de verbazing die er op het gelaat van de vrouw te lezen stond toen zij ons zag. Wie was die man die haar echtgenoot naar huis had gebracht? Was het niet mogelijk een politiedienaar in gewone kleederen? Haar man echter vertelde haar de geheele geschiedenis, en wij zaten weldra allen vreedzaam rondom de tafel.

„Nu missis”, zeide de man aan zijn echtgenoot, „geef den heer een weinig thee”. De vrouw klom dadelijk op een stoel, en begon op het bovenste rak te zoeken naar haar beste kopje en ptering. Nu heb ik maar altijd een vrees voor dat beste kopje, omdat ik weet dat het maanden lang daarboven staat, en gewoonlijk met het stof van al die maanden bedekt is. Ik zei derhalve aan de vrouwe dat zij maar in het eerste het beste kopje mijn thee moest inschenken. Terwijl zij er mee bezig was, viel de man ons in de rede met deze woorden:

„Hebt gij ook van die kaarten bij u?

„Welke kaartjes?” vroeg ik.

„Die afschaffings-kaartjes,” was zijn antwoord.

„O, ja,” zeide ik; want ik houd altijd een voorraad bij mij.

Zijn vrouw moest nu naar de inkt gaan zoeken, die zij eindelijk in de voorkamer vond, geheel uitgedroogd zooals de asch op den haard. Wij bedokterden die een weinig, de man nam toen de pen in zijn hand en teekende het beloftekaartje, hoewel het met moeite gepaard ging. Toen ik wegging beloofde hij mij plechtig dat hij mij zou komen hooren preeken. Hij deed het, en het verheugt mij om te kunnen zeggen dat ook deze ziel voor den Meester gewonnen werd.

HOOFDSTUK XX.

Werk voor ontslagen gevangenen.

Toen ik mijn werk bij de poort van het gevangenhuis begon, gelukte het mij om voor meer dan een van de mannen in wie ik belang stelde een post te vinden in de bezigheden van verscheidene christelijke fabrikanten. En dit moet ik getuigen, dat ik overal met vriendelijkheid ontvangen werd, en dat die heeren elke poging in het werk stelden om mij in mijn werk te bemoedigen. Maar het bleek op den duur dat het plan niet zou beantwoorden. In vele gevallen was er een niet onnatuurlijke achterdocht tegen mannen die onder de bescherming van een predikant stonden, en bovendien werd het voor mij een al te moèilijke taak om de geheele stad rond te stappen ten einde uit te vinden waar er behoefte aan arbeiders was. Ik vond dat het volstrekt noodig was om èen nering te vinden waarmee de ontslagen gevangenen zich onledig konden houden, vóórdát zij door hun vorige makkers naar de wegen der zonde werden teruggesleept.

Het plan kwam bij mij op om een of ander bezigheid op eigen houtje aan te vangen, waardoor ik werk kon geven aan hen die toonden dat zij zich gaarne aan een nuttig en eerlijk bedrijf wilden wijden.

Ik begon het werk in een kelder, waar ik twee mannen er aan zette hout te kloven en in bondels vast te maken. Langzamerhand kreeg ik meer aan het werken, en wij waren verplicht om spoedig meer kamers bij te huren. Het hout werd met karren in de stad rondgevent, en hoewel ik niet juist een profijt erop maakte, was er ook geen bepaald verlies bij.

Spoedig werd het mij duidelijk dat, als ik goed werk aan die mannen wilde doen, het noodig was om hen niet alleen des daags maar vooral ook des avonds onder mijn onmiddellijk opzicht te hebben. Terwijl ik over deze dingen nadacht, kwam ik te hooren van een groote achterplaats, die niet gebruikt werd. Aan den eenen kant stond een huis waarin de mannen thuis konden gaan; en aan het einde van de achterplaats was er een groote werkwinkel, met een lange zaal op de tweede verdieping, terwijl aan den derden kant er een stal was met een ruime zolder die als eetvertrek kon worden gebruikt. Het scheen mij juist de plaats te zijn waarnaar ik zocht, maar helaas! de huur was £ 100 per jaar. Ik wist niet naar wien mij te wenden om hulp, en de Heer maakte het mij duidelijk dat ik maar de geheele verantwoordelijkheid op mijzelf moest nemen. Ik deed het, maar niet zonder veel nadenken en veel gebed. Evenals Petrus zeide ik: „Heer, als Gij het zijt, gebied mij”. Ik wachtte op Gods antwoord.

Op een dag toen ik in den trein reisde, kwam het

antwoord Gods tot mij. Het werd mij zeer duidelijk dat het Zijn wil was, en dat ik slechts moest voortgaan; dat Hij mijn thesaurier en raadgever zou zijn, die mij nooit in verlegenheid zou laten. Het is een groote verkwikking als een mensch deze verzekering van boven ontvangt. Dan kan niets hem bevreesd of wankelmoedig maken. Elke behoefte die ontstaat wordt terstond uit Gods onuitputtelijke volheid verzadigd. Men ziet het in dat het werk niet *zijn* werk is, maar *Gods* werk, en dat de gansche verantwoordelijkheid rust op de schouders van Dien, Die de werelden draagt. Dit is het getuigenis dat ik geven moet — dat God mij nimmer in verlegenheid heeft gelaten. Ik was verplicht om een deel van mijn eigen vermogen in de bezigheid te steken; ik moest soms door groote moeilijkheden worstelen; ik moest aan de geheele zaak veel tijd en zorg wijden; maar het heeft mij nooit berouwd dat ik mij aan deze onderneming gegeven heb. De vruchten daarvan zijn vandaag nog te plukken.

Op dien dag dan — ik herinner mij nog dat het een Zaterdag was — zat ik neder toen ik thuis kwam, en schreef een brief waarin ik het gemelde huis huurde voor een termijn van drie jaren. Ook teekende ik in mijn dagboek aan dat ik dit deed in vennootschap met God, op Hem rekenende om het geld te vinden, terwijl ik mijn hoofd en mijn handen geven zou om onder Zijn leiding de onderneming te

bestieren. Dienzelfden avond ontving ik mijn eerste gift voor het werk, namelijk £ 20. Ik was diep aangedaan; het kwam mij voor te zijn Gods verzekering dat Hij mij helpen zou.

Het duurde eenigen tijd voor dat alles in gereedheid was. Er moesten heel wat veranderingen en verbeteringen worden aangebracht om slaapvertrekken, eetvertrek en winkels in orde te krijgen. Inmiddels hoorden de bureu van mijn plannen, tot hun niet geringe ontsteltenis. Het was hun alles behalve aangenaam om te denken dat ik in hun midden een inrichting ging stichten om er gevangenen in op te nemen. Ik ontving brieven van de eigenaren van huurhuizen die met mij ontevreden waren omdat ik, zooals zij bekeerden, den huur in de geheele omgeving deed dalen. De zaak moest voor den Stadsraad gebracht worden, zoo zeiden sommigen. Smids werden ontboden om overal oude sloten in orde te brengen en verloren sleutelen te herstellen. Men was voor die „gevangenen” toch al te bang. Maar, Goddank, de uitslag bewees dat er niets was om voor bevreesd te zijn. Niemand leed eenige schade, en na verloop van tijd stierf het vooroordeel tegen de inrichting weg, en de bureu plachten 's avonds hun venster open te doen om naar de liederen en gebeden van mijn klein volkje te luisteren.

In den tusschentijd echter was alles bij de woning die ik gehoord had in rep en roer. De meer bemid-

delde menschen die tot mijn gemeente behoorden hielpen mij met groote hartelijkheid. De dames kwamen om naar het meubileeren om te zien. Eén gaf de benoodigde kombaarzen, een ander de lakens, een derde de dekens. Moeilijkheden verdwenen als sneeuw voor de zon.

Eindelijk kwam de dag dat wij de inrichting openen konden. In de lange opperzaal kwamen wij samen, en gaven wij het gebouw met alle werkzaamheden die er in zouden plaatsvinden aan God over. Daarna gingen de tegenwoordig zijnde vrienden door het geheele gebouw, om al de schikkingen te beschouwen.

Er was geen moeilijkheid om alle ledige plaatsen spoedig gevuld te krijgen, want uit de gevangenis kwam een aanhoudende stroom van mannen die maar te blijde waren om opgenomen te worden. Eerst dachten wij er aan om hen hun kost te geven als deel van wat zij verdienden, maar het bleek ons weldra dat zij het verkozen om hun eigen voedsel te bereiden; en wij besloten eindelijk dat wij ongeveer $\frac{1}{3}$ per dag zouden betalen aan hen die het rad draaiden waardoor de cirkelvormige zaag in beweging werd gebracht, en $\frac{1}{6}$ per dag aan hem die het hout in bondeltjes bonden.

Zoo kwamen die mannen bij elkaar te wonen, en wij hadden elken avond de gelegenheid om hen over christelijke onderwerpen toe te spreken, en hen

alzoo gedurig onder christelijken invloed te houden. En zoo gebeurde het ook dat ik houthandelaar werd! Ik kocht de noodige paarden en karren die tweemaal 's daags uitgingen om bestellingen brandhout bij de verschillende huizen af te leveren. En de menschen van Leicester waren op een mooien dag zeer geamuseerd om op die karren dit te lezen:

F. B. MEYER — HANDELAAR IN BRANDHOUT.

Bij het begin was mijn bezorgdheid zeer groot, en het verwondert mij hoe ik het alles kon doormaken. Behalve mijn werk aan de poort der gevangenis en aan deze inrichting, moest ik nog al mijn gewoon gemeentelijk werk verrichten — prediken, huisbezoek doen, vergaderingen bijwonen, en wat dies meer zij. Want in dien tijd had ik een gehoor van 1500 menschen elken Zondagavond, die nadenkende menschen waren voor wie goede spijs moest worden bereid.

Maar het duurde niet lang of ik vond mij in nog grooter moeilijkheid gedompeld. Ik behoorde in dien tijd tot een kring van vrienden die erop uit waren om het getal dranklicenties verminderd te krijgen. Op zekeren dag moesten wij verschijnen voor de commissie van magistraten die de dranklicenties verleenden. De broeder die het woord moest voeren was niet verschenen, en het werd haastelijk besloten dat ik de ledige plaats vervullen moest, en woordvoerder van de deputatie zijn. Zoo goed ik

kon deed ik wat van mij werd verwacht, en de magistraten luisterden vriendelijk naar wat ik te zeggen had.

Maar dien avond werden kennisgevingen uitgezonden dat er een vergadering van drank-verkoopters zou worden gehouden om mijn handelwijze te bespreken. Op die vergadering werd besloten om mijn hout te „boycott”, en daar mijn handel meestal was met de verkoopters van eetwaren, die tegelijk ook licenties hadden om drank te verkoopen, was dit een ernstige slag voor mijn bezigheid. Van die klein-handelaars kreeg ik in den regel kontante betaling, en alzoo kon ik mijn zaken aan den gang houden. En nu vielen meteen mijn verkooping en voor een dag tot op een-derde van wat zij vroeger waren. Dag na dag keerden de karren terug bijna zooals zij in den morgen weggegaan waren, en de mannen die mij hielpen werden zeer ontmoedigd.

Goede vrienden hoorden echter van mijn moeilijkheden, en snelden mij ter hulpe; en ik zal nooit vergeten hoe vriendelijk zich ettelijken tegen mij gedroegen. Bovenal mocht ik al mijn lasten en kommer wentelen op de schouders van Hem dien ik steeds als de Hoofd Vennoot van mijn firma beschouwde. Binnen weinige weken kwam er een wending, en de verkooping van hout werden bij den dag grooter. De karren kwamen ledig terug, en al mijn medewerkers hervatten moed. Op een avond vroeg ik aan den drijver van een van de houtkarren:

„Hoe komt het dat de menschen nu weer bij ons beginnen te koopen?”

Zijn antwoord was:

„Wel, ziet u, mijnheer, om de waarheid te spreken, zij houden van u net zoo min als altijd. Maar zij zeggen dat het godsdienstige brandhout beter, en beter gewicht is dan ander brandhout, en daarom beginnen zij weer met ons te handelen”.

Het is een goed ding om uw godsdienst in uw brandhout te steken. Het betaalt.

Het werk van een dag op onze inrichting was als volgt: om zes uur moesten de mannen aan het werken zijn, en voor een uur vóór hun ontbijt bezig zijn. Nadat zij gegeten hadden kwam ik er aan, bijtijds om hun morgengodsdienst te leiden. Dit was altijd een belangrijke gebeurtenis. Stel u een lange zaal voor, met tafels van het eene einde tot het andere einde. Langs den muur waren er op gezette afstanden eenige kachels, waar de mannen hun eten bereidden, en altijd ging er van die kachels een geurige reuk van eten op. De jongens kwamen er allen zitten, en maakten de zaal bijna geheel vol. Toen werd er gezongen, niet altoos in de maat, maar altoos met de grootste hartelijkheid. Dan volgden het lezen van een deel uit Gods Woord, met eenige aanmerkingen erbij, en het gebed. Daarna was ik vrij om het werk te bezichtigen, en te luisteren naar eenige klachten die men mij wilde voorleggen.

Wij hadden soms veel moeite met personen die, nadat zij tot onze inrichting werden toegelaten, weer aan het drinken gingen. Het zou gemakkelijk zijn geweest om hen uit ons tehuis te hebben uitgezet, maar ik gevoelde dat ik daardoor alle kans zou verliezen om hen te redden. Wat kon ik doen?

Ik dacht erover na, en stelde toen voor dat, als iemand, tegen de regels van ons tehuis aan, zich dronken maakte, hij de inrichting moest verlaten, *tenzij* er voor hem 10/ gestort werd, waarvan de inwoners 2/6 en ik de rest zouden moeten betalen.

Kort daarna gingen vier van onze jongens tegelijk aan het drinken. Den volgenden morgen na morgen-godsdiens, zonden wij die vier naar buiten, terwijl wij achterbleven om over dit geval te beraadslagen. Het was interressant om te zien hoe hartelijk die groote mannen, van wie elkeen kennis had gemaakt met het binnenste van den tronk, zich bekommerden over hun medebroeders. Maar om geld voor hen te betalen — dat viel hun een beetje zwaar.

„Waarom moeten wij onszelfen voor hen beboeten?” vroeg een.

„Om dezelfde reden waarom de Almachtige God Zijn Zoon voor ons gaf”, was mijn antwoord.

„Laat ons één van hen uitkiezen, en voor hem de boete betalen”, stelde een man voor.

„Neen”, zeiden de anderen, „het moet wezen allen of geen een”,

Eindelijk, na er langen tijd over te hebben gesproken verklaarden zij zich gewillig om het noodige geld te vinden om de vier zondaars los te koopen. Het was zeer aandoenlijk om te zien hoe dat geld bijeen gebracht werd.

Eén man gaf het geld dat hij aan het opgaren was om een nieuw paar stevels te koopen; een ander gaf het geld dat hij bestemd had voor zijn kost; en zoo voorts. De vier mannen die buiten waren gebleven werden nu naar binnen geroepen, en wij deelden hun mee wat gedaan was, en hoe wij gewillig waren om ons zelve te kort te doen ten einde hen te helpen. Dit raakte een nieuwe snaar in hun hart aan, en al de mannen die aan de inrichting waren gevoelden zich opnieuw aan elkaar verbonden door het Bijbelwoord: „Draagt elkanders Lasten, en vervult alzoo de Wet van Christus”.

Het werd soms onder de arme klasse gezegd dat een man eerst in de gevangenis moest zijn geweest, voordat ik hem wilde helpen, en het werd mij verteld dat een paar personen moedwillig zich aan de verbreking van de wet schuldig maakten, ten einde alzoo de kans te krijgen om in mijn inrichting te worden opgenomen. Hoe het zij, ik gevoelde dat ik ook iets moest doen voor mannen van goed gedrag die bij mij kwamen vragen om aan een of ander werk te worden geholpen. Na er een weinig over

te hebben nagedacht, kocht ik een ladder (of leer), eenige emmers en een paar borstels, en zette eenige jongens aan het reinigen van vensters. Kaartjes waarop mijn naam gedrukt was werden bij de verschillende woningen gelaten, meldende dat zekere jongens, wier gedrag door mij werd gewaarborgd, gewillig waren om vensters tegen geringen prijs schoon te maken. Maar ik bevond weldra dat mijn ladder te kort was om de hoogste vensters bij te komen, en ik ontbood derhalve twee zeer lange ladders. Ik moest er wel £ 20 voor betalen, maar toen zij afgeleverd waren, bevond ik dat ik de gelukkige bezitter was van twee van de langste ladders in de geheele stad Leicester. Ik kan ze nu nog in de verbeelding zien, met mijn naam langs de eene paal geschilderd:

REV. F. B. MEYERS CORPS VAN VENSTER-SCHOONMAKERS.

De ladders waren zoo lang en zoo zwaar en zoo onhandelbaar, dat ik een speciale kar moest laten maken om ze mee te vervoeren, en wij hadden bovendien altoos vier man noodig om ze op te richten en te verplaatsen, zoodat ik bijna meer verdriet dan vreugde had van die „langste ladders in Leicester”. Maar het doel van mijn geheele schema werd bereikt, en een menigte van menschen die anders buiten werk had moeten blijven, kreeg op deze wijze overvloedig te doen. Waar ik ook op straat wandelde zag ik mannen met mijn ladders' en emmers bezig,

en ik duid het altijd mijn gemeente in Leicester ten beste, dat zij nooit verergerd werden over de wijze waarop hun leeraar zijn naam aan allerlei werkzaamheden verleende.

Op dezelfde wijze begon ik ook mijn Corps van Boodschappers. Ik vond dat er zeer veel oude mannen waren die te zwak waren om zwaar werk te doen en toch nog niet onbekwaam om zich met lichte soorten van arbeid onledig te houden. Zoo ontstond mijn Boodschappers-corps. Op zekere hoeken der stad was er altijd een van die boodschappers te vinden, die gereed stond om een boodschap te doen, schoenen te poetsen, of een ander klein werkje te verrichten, tegen zooveel per kwart uur of zooveel per kwart-mijl. Deze boodschappers droegen een hoed van bijzonderen vorm, met mijn naam in groote letters er op; en ik ben er verzekerd van dat, als ik langer te Leicester gebleven ware, er een toekomst voor dit Corps zou zijn geweest. Nu blijft er, zoover ik weet maar één man over van mijn oude bende van boden; en als ik soms naar Leicester ga, dan komt hij mij altijd hooren preeken, en het verheugt mij om te denken dat ik iets gedaan heb om zijn leven minder eentonig te maken.

Mijn ééne doel in het mededeelen van deze voorvallen uit mijn leven is om aan te toonen dat de Heer machtig is om een mensch te gebruiken die geen bijzondere talenten heeft, en hem in staat te stellen

om veel te doen voor zijn medemenschen. Ik vertrouw dat niemand er aan denken zal dat ik het minste recht heb om te roemen in wat ik gedaan heb. Steeds moet ik erkennen: „Doch niet ik, maar de genade Gods die mij gegeven is”. Voor al wat de goede God door mij te Leicester of elders heeft willen doen, zeg ik ootmoedig dank, en word ik gedwongen uit te roepen: Soli Deo gloria! (God alleen zij de eer).

HOOFDSTUK XXI.

Wat een neger voor zijn volk doet.**(Uit de levensgeschiedenis van Booker T. Washington).**

I.

Booker Washington werd als een slaaf geboren op een plantatie in het district van Virginië in Noord-Amerika. Zijn levensbegin was temidden van de ellendigste, treurigste en meest ontmoedigende omstandigheden, en dat niet omdat zijn eigenaars wreede menschen waren — want dat waren zij niet, maar omdat die omstandigheden overal heerschten waar de slavernij bestond. Hij werd geboren in een hut die van houten palen was gemaakt, en omtrent veertien bij zestien voet vierkant was. Hier leefde hij met zijn moeder, zijn broeder en zijn zuster tot na den Burgeroorlog waardoor de slaven in Amerika hun vrijheid verkregen. Van zijn vader wist hij niets, ofschoon hij in lateren tijd hoorde dat hij een blanke man was. Maar die vader toonde nooit het minste belang in zijn kinderen, en deed niets voor hun onderhoud. Zijn moeder was de kokkin van de plantatie, en de hut die zij bewoonde met haar familie moest ook als keuken dienst doen. In die hut waren er geen vensteren, slechts openingen die wel lucht en

licht binnenlieten, maar ook de koude van den winter. Op den kalen grond in het midden van die hut moesten moeder en kinderen op eenige lompen hun bed maken.

Gedurende zijn kinderjaren groeide Booker maar in verwildering op. Nooit eenmaal in al dien tijd zat het huisgezin rondom een tafel om op fatsoenlijke wijze te eten, en nooit werd Gods zegen op het voedsel afgebeden. Op de plantaties van Virginié werden de eetmalen gewoonlijk genoten bijna evenals de dieren het doen — hier een brokske brood en daar een stukje vleesch, nu een kopje melk en dan eenige aardappelen. Toen Booker groot genoeg geworden was moest hij naar het „grootte huis” gaan om aldaar met een breeden waaier de vliegen van het eten weg te houden. In dien tijd heerschte de langdurige oorlog tusschen het Noorden en het Zuiden over de afschaffing van de slavernij, en de gesprekken aan tafel liepen meestal over den gang van den strijd. Op zekeren dag zag Booker twee van de jonge dochttertjes van zijn baas bezig om gemmerbrood te eten, en dat gemmerbrood scheen hem een van de meest begeerlijke dingen onder de zon, zoodat hij besloot dat als hij ooit mocht vrij worden, hij naar een plek zou gaan waar hij gemmerkoekjes te eten kon krijgen zooals die jonge meisjes aten.

Men zou denken dat, terwijl de oorlog duurde, er noodwendig een bitter gevoel had moeten zijn tusschen

de slaven en de blanken, omdat de laatstgenoemden vechtende waren in een oorlog die ten doel had het houden van den zwarten man in gedurige slavernij. Maar dit was niet het geval in het huisgezin waartoe Booker behoorde. Gedurende den oorlog werd één van zijn jonge meesters gedood en twee erg gewond. Onder de slaven was er een gevoel van oprecht leed en diepe droefenis toen zij hoorden van den dood van „Baas Billy”. Sommige van de slaven herinnerden zich dat zij hem als zuigeling hadden verpleegd; anderen hadden met hem als kind gespeeld; in het geval van anderen had „Baas Billy” gesmeekt om genade toen de meester of de knecht hen had gekastijd. De tijding dat hij gesneuveld was bracht droefheid naar het kwartier der slaven die maar weinig minder was dan de droefheid die er in het „grootte huis” heerschte. Toen de gewonden aankwamen waren de slaven even gewillig om hen te helpen verplegen als de familie-betrekkingen zelven, en sommige slaven baden ernstig om het voorrecht te mogen genieten met hun jonge meesters des nachts op te zitten. Zoo getrouw waren zij dat als iemand zou hebben getracht om gedurende den nacht eenig leed te doen aan een „jonge Missis” of aan de „oude Missis” hij dat zou hebben moeten doen over het lijk van een der slaven.

Het was een ongelukkig ding dat de Amerikaansche natie ooit de slavernij invoerde en ondersteunde.

Waar die slavernij bestond kon zij niet anders dan nadeelig werken, beide op de blanke en op de slavenbevolking. Booker Washington heeft op schrift gesteld dat de kwade invloed van de slavernij volstrekt niet beperkt was tot de slaven. Op de plantatie waar hij groot werd was alles zoo ingericht dat de blanke man het als vernederend beschouwde om zijn hand aan eenig werk te slaan. Het arbeiden was iets waaraan beide rassen trachtten te ontkomen. Het slaven-stelsel ontnam aan de blanken alle zelfvertrouwen en elke poging om zichzelf te helpen. De heer van de plantatie waarop Booker woonde had veel zoons en dochteren, doch niet één van hen leerde ooit om met de handen iets te doen. De meisjes leerden nooit koken of naaien of het huis aan den kant maken; dat was alles het werk van den slaaf of de slavin. En de jongens konden niet met graaf of zaag werken, noch een paard oppassen. Aan den anderen kant hadden de slaven geen belang in de inrichting van zaken op de plantatie, en zij zochten hun werk zoo spoedig en oppervlakkig mogelijk te doen. Het gevolg was dat heiningen gebroken en hekken van hun scharnieren los waren; deuren waren gebarsten en venster-ruitent waren uitgevallen; en landen waren begroeid met doornen en distelen. Zoo gebeurde het dat toen de dag aanbrak dat vrijheid door het geheele land verkondigd werd, de slaven bijna even bekwaam waren als hun meesters om nu voor zichzelf te zorgen.

In sommige gevallen waren zij beter daartoe in staat; want de slaaf had toch geleerd, alhoewel gebrekkig, om met zijn handen te werken, maar de meester kende geen nering of ambacht.

Nadat de vrijheid geproclameerd was, kwamen de gewezen slaven tot de overtuiging dat zij twee dingen moesten doen: het eerste was, zij moesten hun namen veranderen; en het tweede was, zij moesten de oude plantatie verlaten, ten minste voor een tijd, om zich te verzekeren dat zij nu werkelijk vrij waren. Er was een algemeen gevoel onder de vrijgemaakte slaven dat zij niet den naam moesten behouden van hun vroegeren meester. Zoolang zij slaven waren werden zij bij den naam genoemd van „John” of „Susan” en niets meer. Bij andere menschen stonden zij bekend als „Baker zijn John”, of „Clark zijn Susan”, wanneer de meesters van John en van Susan respectievelijk Baker en Clark heetten, en deze benamingen werden dikwijls korthedshalve in „John Baker” en „Susan Clark” veranderd. Maar toen de slaven vrij waren geworden, ontstond er een gevoel dat John Baker of Susan Clark niet de rechte naam was voor een vrij mensch. Zoo werd „John Baker” en „Susan Clark” veranderd in „John S. Lincoln” en „Susan S. Sherman”, naar de namen van twee der groote strijders voor de vrijmaking der slaven. De letter S. stond hier voor geen naam, maar was slechts deel van wat de zwarte man met groote trotschheid zijn „titels” noemde.

Het huisgezin van Booker trok weldra weg naar een ander deel van het land, waar Booker werken moest in een zoutfabriek. Hier was het niet veel beter gesteld dan op de oude plantatie; ja, in sommige opzichten was het er veel erger gesteld. De negers en de laagste klassen moesten samen wonen in een zeker deel van dat dorpje, dat Malden heette, en soms vonden er de verkeerdste en meest ongerechte dingen plaats. Booker was zeer leergierig, en hij hield bij zijn moeder aan om hem een spel- en leesboek te koopen. Dit lukte het zijn moeder te doen, en Booker begon nu, zonder hulp van iemand ter wereld, de letters en lettergrepen te leeren. Niet een enkele neger, groot of klein, wist iets van letters, en Booker was te bevreesd om de hulp van een blanken man in te roepen. Maar ondanks deze moeilijkheden werd hij binnen een paar weken het alfabeth machtig. In al zijn pogingen werd hij door zijn moeder aangemoedigd, die hoewel zelf geheel ongeletterd, nochtans groote ambitie voor haar kinderen had.

De negers begonnen nu ook in wijdere kringen de vraag te bespreken waar en hoe scholen te stichten voor hun kinderen. Er was op het dorp Malden een jonge neger die geleerd had om te lezen, en sommigen wilden hem de aanstelling van onderwijzer geven, maar anderen weer beschouwden hem als te jong voor de betrekking. Eindelijk werd als onderwijzer

aangesteld een andere neger die een soldaat was geweest, en die op een of andere manier een weinig opvoeding had gekregen. De onderwijzer moest bij de verschillende hutten om de beurt zijn dagelijksch voedsel gaan ontvangen, en elkeen deed zijn best om den onderwijzer zoo goed mogelijk te trakteren.

Booker moest elken dag hard werken op de zout-fabriek, maar hij schikte het zoo, dat hij elken avond bij den onderwijzer les ging nemen, en hij leerde in die avonden veel meer dan anderen die den geheelen dag op school doorbrachten. Maar weldra werd het hem mogelijk om ook gedurende den dag naar school te gaan, mits dat hij in den morgen vóór schooltijd, en weer in den namiddag na de schooluren, zijn werk op de fabriek deed. Een van de eerste moeilijkheden die hem op school ontmoetten was dit: hij zag dat elk der andere kinderen een hoed of een „cap” droeg, terwijl hij geen van beiden had. Tot op dien tijd had hij er nooit aan gedacht dat het noodig was om iets op het hoofd te dragen. Maar nu dat hij zag dat andere kinderen van een hoed voorzien waren, gevoelde hij zich in hun tegenwoordigheid beschaamd. Hij ging met zijn moeilijkheid naar zijn moeder. Zij zeide dadelijk dat zij geen geld had om hem een „winkelhoed” te koopen, maar dat zij hem een zou maken. En dat deed zij ook, uit het overblijfsel van een oud kleed, en Booker was er zeer mee opgenomen. Na dien tijd kreeg hij

de gelegenheid om veel hoeden en „caps” meer te dragen, maar nog nooit (zoo zegt hij zelf) bezat hij een hoed die hem zooveel genoegen gaf als zijn eerste, door de handen van zijn trouwe moeder vervaardigd.

Een andere moeilijkheid waarmee hij op school te doen kreeg was: zijn volle naam te geven. Van den tijd dat hij zich iets kon onthouden, werd hij eenvoudig „Booker” genoemd, en voordat hij naar school ging kwam het nooit voor een oogenblik bij hem op dat het noodig of wenschelijk was om nog een naam er bij te hebben. Maar toen hij voor de eerste maal de namen der schoolkinderen hoorde aflezen, bemerkte hij dat elkeen minstens twee namen bezat, terwijl sommigen zoo buitensporig waren dat zij er *drie* hadden. Hij verkeerde in grooten angst want hij gevoelde dat men het van hem zou verwachten om minstens twee namen te bezitten, en hij had maar één. Maar toen het noodig werd zijn naam op te geven, had hij al een gedachte gekregen, en zoodra hem de onderwijzer vroeg wat zijn volle naam was, zeide hij „Booker Washington”, alsof hij zijn leven lang alzoo geheeten had. Later vond hij uit dat zijn moeder hem genoemd had „Booker Taliaferro”, en toen hij dat had ontdekt, nam hij tot zich een derden naam, en noemde zich nu „Booker Taliaferro Washington”, door welken naam hij van dien dag af gekend was.

Het was gedurende dezen tijd dat Booker hoorde vertellen van een groote school uitsluitelijk voor kleurlingen opgericht, en besloot om, laat komen wat wil, daarheen te gaan. Dag en nacht was de gedachte bij hem dat hij plan moest maken om naar het „Hampton Institute” in Virginië te gaan. Maar hoe hij daar zou komen, of zich bekwamen om als leerling te worden opgenomen, dat wist hij nog niet. Hij bood zich nu aan als bediende bij zekere Mrs. Ruffner, die den naam had dat zij zeer streng met haar bedienden handelde, zoodat er weinigen waren die meer dan weinige weken bij haar bleven. Bij die dame verhuurde Booker zich tegen een loon van £ 1 per maand. Hij was voor zijn nieuwe „missis” zeer bevreesd, en beefde toen hij de eerste maal voor haar stond, maar na verloop van eenige weken begon hij haar beter te verstaan en hoog te respecteeren. Zij wilde bovenal dat alles volkomen rein zou zijn, dat wat zij beval dadelijk en geregeld zou worden uitgevoerd, en dat haar bediende geheel eerlijk en openhartig zou zijn. In of om het huis werd niets toegelaten dat buiten de orde was; elke heining en elk hek moest dadelijk worden gerepareerd als er iets aan stuk mocht zijn.

De lessen die Booker in het huis van Mrs. Ruffner opdeed waren hem zijn leven lang tot nut, en de opvoeding die hij daar genoot in de gewoonte van net en zindelijk te zijn was hem een onwaardeerbare.

Spoedig begon hij die dame, die hij eerst zoozeer gevreesd had, als een van zijn beste vrienden te beschouwen. Zij liet hem toe om des avonds naar een naburige school te gaan, en bemoedigde hem op alle manieren in zijn pogingen om een opvoeding machtig te worden. Aan haar huis begon hij voor het eerst boeken bijeen te zamelen. Hij maakte zich een rak, waarop die weinige boeken stonden die hij trotsch zijn „bibliotheek” noemde.

Maar gedurende al den tijd — omtrent een jaar en een half — dat Booker in de woning van Mrs. Ruffner als bediende arbeidde, liet hij nimmer zijn voornemen varen om eenmaal naar het „Hampton Institute” te gaan. Hij had nu maar weinig geld gespaard, maar daarmee kocht hij zich nieuwe kleederen. Eindelijk kwam de dag waarop hij vertrekken zou. Zijn moeder gaf op halfhartige wijze haar toestemming tot zijn heengaan. De personen die het meest in zijn vertrek belang stelden waren de oude negers, die het grootste deel van hun leven in slavernij gesleten hadden. Voor hen was het een groote dag wanneer één van hun eigen volk zoover kwam als om naar een groote inrichting te gaan, en aldaar zich te laten opvoeden; en zij toonden hun belangstelling door aan Booker te geven wat zij hadden, een klein munstuk of een zakdoek of iets van dien aard.

Het was een lange afstand van het dorpje Malden

naar Hampton — omtrent 500 mijlen, — en Booker had het op weg zeer moeilijk. Hij moest het meerendeel van den weg te voet afleggen, of van vriendelijke boeren een plekje op een wagen of een kar bedelen. Eindelijk bereikte hij de stad Richmond, waar hij nog 80 mijlen van Hampton verwijderd was. Hier kwam hij aan zonder een duit meer in zijn zak. Het was reeds laat in den avond toen hij te Richmond aankwam. Er was niet een enkele persoon dien hij kende en van wien hij kon hopen geholpen te worden. Hij stapte op de breede, drukke straten rond, en toen hij te vermoeid was om verder te wandelen, kroop hij onder een stoep in en sliep aldaar. Hij ontwaakte den volgenden morgen, verkwikt, maar zeer hongerig, daar het reeds verscheidene dagen was sedert hij het laatst een bevredigend maal genoten had.

Richmond is een haven-stad, en toen het licht werd zag Booker niet ver van de plek waar hij den nacht had doorgebracht een groot schip, dat bezig was zijn vracht te ontladen. Hij ging naar den kapitein en bood zijn diensten aan, en de kapitein nam hem als daglooner aan. Hij werkte er lang genoeg om zijn „breakfast” te verdienen, en hij zegt ons dat het waarschijnlijk het beste ontbijt was dat hij in zijn leven heeft gesmaakt. Hij bleef voor eenige dagen te Richmond werken, totdat hij genoeg geld had verdiënd om hem verder over den weg te helpen.

Toen hervatte hij de reis naar Hampton, waar hij zonder verder tegenspoed aankwam met precies twee shillings in zijn zak.

Zoo spoedig Booker te Hampton aankwam ging hij naar het Instituut, en deed bij de hoofd-onderwijzeres aanzoek om als leerling toegelaten te worden. Hij had nu zoo lang gereisd dat hij er heel verwaarloosd uitzag, en wij kunnen het die onderwijzeres niet ten kwade duiden dat zij er sterk aan twijfelde of die gehavende jongeling kon worden opgenomen. Zij liet hem een heelen tijd zonder antwoord, terwijl zij andere applicanten onderzocht en toeliet, niet weinig tot Bookers teleurstelling. Eindelijk keerde zij zich naar hem en zeide:

„De klas-kamer hier naast moet worden schoon-geveegd. Neem een bezem en veeg die uit”.

Hier was een kans voor Booker. Hij wist zeer wel hoe te vegen, want dat was één van de dingen die hem Mrs. Ruffner degelijk had leeren doen. Hij veegde die kamer driemaal uit. Toen kreeg hij een doek in handen en stofte alles viermaal voorzichtig af. Al het houtwerk in de kamer en elke tafel, bank en stoel, werd viermaal met zijn stofflap gepolijst. Bovendien schoof hij elk stuk van het ameublement van den wand weg, en reinigde elk hoekje van de kamer. Hij gevoelde (zoo zegt hij) dat zijn geheele toekomst grootelijks afhing van den indruk dien hij op de onderwijzeres maakte door de wijze waarop

hij zijn taak vervulde. Toen hij klaar was riep hij haar binnen. Zij wist heel goed waar zij naar vuilnis zoeken moest. Zij bekeek eerst nauwkeurig de tafels en banken; daarna nam zij haar zakdoek uit en wreef dien over al het houtwerk; voorts onderzocht zij de vloeren. Toen het bleek dat er geen greintje vuilnis ergens in de kamer was, zeide zij tegen Booker: „Ik reken dat je beantwoorden zult”. Booker was de gelukkigste ziel in de wereld, en beschouwde dat het vegen van die kamer zijn toelatings-examen tot het Instituut was, en nooit legde een jongeling op het hoogste College van het land een examen af dat hem zooveel verheugde, als het afleggen van dit examen het hart van Booker verblijdde.

In de jaren die Booker te Hampton doorbracht werd op hem de grootste invloed uitgeoefend door Generaal Armstrong. Schrijvende van dezen man, die altoos een trouwe vriend van de negers is geweest, zegt Booker:

„Het is mijn voorrecht geweest om vele groote mannen te ontmoeten, beide in Amerika en Europa, maar ik heb nooit een man ontmoet die, naar mijn beschouwing, de weerga van Generaal Armstrong was. Ik kende hem persoonlijk van den dag dat ik mij bij het Instituut aansloot totdat hij stierf, en hoe langer ik hem kende, des te meer steeg mijn achting voor hem. Men kon van Hampton de

gebouwen, klas-kamers, onderwijzers en alle andere werkzaamheden verwijderd hebben, en de leerlingen aldaar eenvoudig de gelegenheid gelaten hebben om met Generaal Armstrong in aanraking te komen, en die aanraking alleen zou voor hen een ruime opvoeding zijn geweest. Het zou moeilijk wezen om den vat te beschrijven die Generaal Armstrong op zijn leerlingen had, of het volkomen geloof dat zij in hem hadden. Zij aanbadten hem. Zij dachten er voor geen oogenblik aan dat hij aan eenige zaak de hand zou leggen die hij niet ook ten uitvoer zou brengen. Er was geen ding dat hij van hen kon hebben gevraagd dat zij niet gewilliglijk zouden hebben gedaan. Toen ik student te Hampton was werd het gebouw eenmaal zoo vol, dat er geen plaats meer was voor allen die toegelaten wilden worden. Generaal Armstrong kwam toen op de gedachten om tenten op te slaan die als kamers konden worden gebruikt, en zeide dat hij het gaarne zag dat eenige van de oudere studenten zouden aanbieden om in die tenten te slapen, ten einde alzoo plaats te ruimen voor hen die pas waren aangekomen. Het was winter, en die winter was een bijzonder scherpe, maar nochtans bood bijna elke student zich als vrijwilliger aan. Ik was één van hen, en ik kan u verzekeren dat wij in de koude nachten veel moesten uitstaan. Maar niemand klaagde; het was voor ons voldoende dat wij

genoegen verschafte aan onzen beminden Generaal”.

Het leven aan het Instituut was een geheel nieuwe voor den jongen Booker. Hij was er geheel ongewoon aan om geregeld te eten, om aan tafel te zitten en een tafellaken over de tafel gespreid te zien, om gebruik te maken van het bad en van een tandenborstel. Hij zegt dat het hem soms schijnt alsof de belangrijkste van al de lessen die hij te Hampton genoot was, de les om het rechte gebruik te maken van het bad. Het bad vond hij van groot nut, niet alleen om het lichaam rein te houden, maar ook om zelf-respect en deugd te bevorderen. Waar hij ook na dien tijd reizen moest, hij zocht altoos de gelegenheid om dagelijks zijn bad te kunnen genieten; en hij trachtte altijd om het op het hart van andere negers te binden dat zij zorgen moesten dat er in elk huis overvloedige gelegenheid zou zijn om zich dagelijks te reinigen.

Het ging Booker zeer moeilijk om zijn cursus te Hampton door te maken. Hij leed gedurig aan gebrek aan kleederen en geld. Gedurende de vacantie moest hij uitgaan om werk te zoeken, en dan naar het Instituut terugkeeren zoodra de vacantie-tijd geëindigd was. Een van die vacantiën werd te Malden doorgebracht, waar de andere leden van zijn familie nog woonden; en het was gedurende den tijd dat hij daar bleef dat zijn geliefde moeder, die zooveel voor hem gedaan had, gestorven is. Nadat hij zijn tijd te Hampton was

uitgebleven en goede vorderingen had gemaakt, ging hij voor korten tijd naar een hotel in een der groote steden, waar hij als „waiter” een weinig geld verdiende. Hij vertelt ons dat hij bij het begin zeer onhandig was, en door de gasten op het hotel uitgescholden werd, zoodat hij vernederd werd om de schotels en borden te dragen. Maar hij toonde spoedig wat er in hem zat, en leerde het werk van den „waiter” zoo goed doen, dat hij hersteld werd in zijn post. Sedert dien tijd, zoo zegt hij, had hij meer dan eenmaal de gelegenheid om in hetzelfde hotel waar hij eens „waiter” was, een geëerde gast te zijn.

HOOFDSTUK XXII.

Wat een neger voor zijn volk doet.

II.

Wij moeten nu iets verhalen van de wijze waarop Booker Washington tot dat werk werd geleid dat zijn levenstaak is geworden. Na de voltooiing van zijn cursus te Hampton was hij voor een jaar of wat onderwijzer aldaar, maar hij zette nog altijd des avonds in zijn vrije uren zijn studien voort. Op zekeren avond nadat de gewone avonddiensten in het kerkgebouwtje voorbij waren, kwam Generaal Armstrong naar hem, en meldde hem dat er een hoofd benoodigd was voor een school die stond geopend te worden op een kleine plaats genaamd Tuskegee. Tevens vroeg Armstrong of hij zijn naam mocht noemen aan de Commissie van die school. Verscheidene dagen later — het was weer bij gelegenheid van een dienst — kwam er een telegram met deze woorden: „Booker T. Washington zal ons bevredigen. Zend hem dadelijk”.

In het jaar 1881 begon Booker Washington zijn werk te Tuskegee, dat een klein dorpje was in het midden van die streek waar de bevolking van negers het dichtst was. Voordat de school begonnen werd

deed hij een reis door het geheele district waarin de school gelegen zou zijn, deels om de kleurlingen bekend te stellen met het werk dat hij aanvangen zou, en deels om met die menschen en hun leefwijzen bekend te worden. Veel dat hij op zijn reis zag en hoorde moest hem tot droefheid stemmen. Zoo verhaalt hij bij voorbeeld dat hij op een zekere plaats aankwam en met het huisgezin aanzat om een maal te genieten. Toen zij een zegen hadden gevraagd en klaar waren om te beginnen, bleek het dat er onder de vijf menschen die aan tafel zaten slechts één vork was. Maar in een hoek van het eetvertrek zag Washington een orgel dat £ 12 gekost had. Een £ 12 orgel en slechts één vork! Hij bevond dat de menschen overal zoo dwaas waren dat zij veel geld zouden gaan betalen voor een orgel, een groot uurwerk of een naaimachine, zonder eens te weten hoe die dingen te gebruiken, terwijl het allernoodigste gemist werd.

De dag voor de opening van de nieuwe inrichting werd eindelijk bepaald op 4 Juli 1881. Beide de blanke en gekleurde bevolking waren zeer geïnteresseerd in de nieuwe onderneming. Sommige van de blanken echter keken de geheele beweging om aan de negers een betere opvoeding te geven schuins aan. Zij twijfelden of de zwarte menschen daardoor veel zouden verbeterd worden, en waren bovenal bevreesd dat er een botsing zou ontstaan tusschen de twee rassen. Sommigen koesterden het gevoel dat de neger in

waarde en bruikbaarheid zou dalen, naarmate hij onderwezen werd. Zij waren bevreesd dat hun arbeiders nu niet langer op de buitenplaatsen zouden blijven, maar naar de scholen heengaan, en dat zij alzoo zonder werkers op de boerderij zouden blijven zitten.

Te midden van al deze moeilijkheden werd de school begonnen, en Booker Washington getuigt dat hij van den aanvang af in alles werd bijgestaan en geholpen door twee mannen, aan wie het veelal te danken is dat de scholen te Tuskegee hebben gebloeid, en dat veel van het vooroordeel tegen ze verdwenen is. Die mannen waren George Campbell — een witte man, die vroeger een slaven-eigenaar is geweest, en Lewis Adams — een zwarte man, vroeger een slaaf. Van het begin waren deze twee mannen hart en ziel met Booker Washington.

Bij het begin was Washington geheel alleen in het werk dat hij begonnen was, maar weldra kreeg hij een assistente, Miss Olivia Davidson. Deze dame, die ook van negerafkomst was, had reeds goed werk gedaan als verpleegster („nurse”) in twee moeilijke tijdperken, eerst toen de pokken heerschten en later weer bij gelegenheid van het uitbreken in een zekere stad van de gevreesde geel-koorts. Zij had haar opleiding als onderwijzeres ook te Hampton gehad, waarna zij aangesteld werd als hulp in een school in het noorden van de Vereenigde Staten, waar er niet veel zwarte menschen zijn. Daar zij zeer licht

van kleur was, zeide iemand tegen haar dat het misschien beter voor haar zou zijn om niet er mee voor den dag te komen dat zij het negerbloed in haar aderen had. Hierover echter was Miss Davidson zeer verontwaardigd, en zei dat zij voor geen oogenblik wilde uitkomen voor wat zij niet was, en zich volstrekt niet schaamde van negerafkomst te zijn.

Met Miss Davidson begon Washington nu over de behoeften van hun werk te consulteeren. Zij kwamen overeen dat het hun hoofddoel zou zijn om hun leerlingen op te voeden in het zorgen voor hun lichamen, voor hun tanden en voor hun kleederen. Zij moesten leeren wat te eten en hoe het te eten. En dan moesten zij zooveel leeren van een of ander ambacht dat zij in staat zouden zijn om zichzelf te onderhouden als zij de school moesten verlaten. Daar velen van de leerlingen uit districten kwamen waar de landbouw beoefend werd, moest het hun doel zijn hun eenige kennis van landbouw in te prenten, om het gevaar te voorkomen dat zij allen naar de steden en dorpen zouden gaan, en het platteland verlaten. Maar Washington en zijn helpster bevonden dat velen hunner leerlingen een heel andere gedachte hadden van wat een opvoeding moest beteekenen dan wat hun onderwijzers bedoelden. Hun hoogste ambitie scheen te zijn om zoodanige opvoeding te verkrijgen dat het hun niet langer noodig zou wezen om zich met de handen

den kost te verdienen. Deze neiging bij de negers wordt opgehelderd door wat verteld wordt van een kleurling in den staat Alabama, die op een heeten zomers dag aan het werken was op de katoenlanden. Hij zuchtte zwaar, keek op naar den hemel, en zeide: „O Heer! de katoen is zoo draderig, de werk is zoo zwaar en de zon is zoo warm, dat ik glo' hier die schepsel is geroep om te gaan preek!”

Het bleek spoedig na de opening van de school dat de gebouwen die zij bezaten geheel ondoelmatig en geheel en al te klein waren. Terwijl zij over den toestand der school zich aldus bekommerden, kwam er een oude plantatie in de markt. Die plantatie was gelegen omtrent een uur gaans van Tuskegee, en het scheen alsof dit eigendom juist was wat men behoefde. Er was een redelijk groote tuin, met ruimte voor uitbreiding. Ook was de prijs zeer billijk niet meer dan £ 100, waarvan £ 50 terstond moest worden betaald, en het restant binnen een jaar. Maar hoewel de prijs zoo gering was, bezat Washington geen duit. Hij schreef echter aan een vriend, die zich gewillig verklaarde om hem het benoodigde bedrag te leenen, en het eigendom werd aangekocht. Maar het feit dat hij nu persoonlijk verantwoordelijk was voor een zoo groote som als £ 100 woog zwaar op zijn gemoed, en hij en Miss Davidson moesten plannen beramen om het bedrag van den koopschat af te betalen. Zij gingen onder de inwoners van het

dorp rond, en kregen van blanken zoowel als gekleurde heel wat ondersteuning. Het was zeer interessant om op te merken welk een belang de oude negers, die het beste deel van hun leven als slaven hadden doorgebracht, in het werk en den vooruitgang van de school stelden. Zij brachten van hun armoede — soms een threepence, soms een shilling, soms een oude deken, soms een hoeveelheid suikerriet. Op zekeren dag kwam een oude vrouw naar Washington, gekleed in lompen en leunende op een stok, en zeide:

„Mr. Washington, God weet het dat ik mijn beste dagen in slavernij doorgebring het, en dat ik maar onkundig en arm is. Maar ik weet dat gij en Miss Davidson probeer om ons zwarte menschen beter te maak. Ik het geen geld, maar ik wil hé jullie moet hier die zes eiers neem, wat ik bij mekaar gemaak het, en dat jullie hier die zes eiers in die opvoeding van die jongens en meisjes moet steek”.

Booker Washington zegt dat de tranen hem in de oogen kwamen toen hij deze gift ontving, en dat hoewel hij sedert dien tijd veel geld van vele vrienden voor zijn werk te Tuskegee heeft ontvangen, hij nog nooit een gift ontvangen heeft die hem zoo weldadig aandeed als de zes eieren van deze oude negerin.

Het duurde eenigen tijd voordat zij genoeg geld in handen hadden om de schuld die zij gemaakt hadden af te betalen, maar binnen weinige maanden

was het geheele bedrag gevonden, en zij waren in bezit van 50 morgen gronds. Het was hun een aangenaam denkbeeld om te weten dat zij nu een eigendom hadden groot genoeg voor hun behoeften, maar nog aangenamer om te denken dat al het geld gevonden was uit het dorpje Tuskegee, door behulp van beide: blanken en gekleurden. Zij hadden het meerendeel van het geld bijeen gekregen door het houden van concerten en thee-meetings, zoowel als door inzameling van de giften van vrienden van de inrichting. Zij begonnen ook dadelijk om de grond onder bearbeiding te brengen, maar tot dit werk waren de eerste studenten zeer ongenegen. Zij meenden dat zij naar de school waren gekomen om onderwijs te genieten, en niet om in den tuin te gaan werken. Bovendien waren sommigen van hen reeds onderwijzers geweest, en het stemde niet met hun waardigheid overeen om nu met de graaf te gaan werken. Maar Booker Washington leerde hun door zijn eigen voorbeeld dat de arbeid een veredelenden invloed heeft. Zij moesten, al eer dat zij den grond konden bewerken, eenige boomen afkappen, en Washington was de eerste om een bijl te grijpen, en dien aan den boomstam te leggen. Elke namiddag na schooluren gingen onderwijzer en leerlingen naar het bosch, en kapten vlijtig voor een uur of wat, tot zij eindelijk tien morgen gronds hadden schoon gemaakt.

In den tusschentijd moest Miss Davidson plannen

beramen om de schuld af te betalen, en meer geld bijeen te maken. Want nu dat men het eigendom in handen had, moest er een flink gebouw opstaan, en dat zou naar hun berekening minstens £ 1200 kosten. Vanwaar die groote som? De inwoners van Tuskegee en omgeving hadden gedaan zooveel zij konden. Onder de negers vooral was er groote geestdrift over het nieuwe gebouw dat zou worden opgetrokken, maar zij waren maar arm, en konden niet veel bijdragen. Op zekeren dag kwam er een oude neger aan die vroeger slaaf was geweest. Hij woonde twaalf mijlen van Tuskegee, en kwam met een ossenkar waarop hij een varken had geladen. Er werd vergadering gehouden om de vraag te bespreken hoe fondsen voor de nieuwe school in te zamelen, toen deze oude man opstond en zeide dat hij twee varkens groot gemaakt had, en dat hij besloten had één daarvan voor de school te geven, en het ook meegebracht had. „En”, liet hij daarop volgen, „eenige neger die eenig respect voor zichzelf of liefde tot zijn volk het, zal ook zoo maak, en naar die volgende vergadering ook een vark breng”.

Het werd weldra noodig dat eerst Miss Davidson en daarna Booker Washington zelf naar de noordelijke staten zouden gaan om giften voor het werk, en vooral ook voor het nieuwe gebouw, in te zamelen. Het ging dikwijls moeilijk om het geld bijeen te krijgen, maar langzamerhand werd het werk dat zij

deden beter bekend, en men gaf er hartelijk voor. Booker Washington verhaalt hoe hij op een kouden, stormachtigen dag een man ging zien van wien hij een flinke bijdrage verwachtte. De man luisterde vriendelijk naar wat hij te zeggen had, maar gaf hem bij zijn heengaan niets, en Washington gevoelde alsof zijn wandeling van twee mijlen op dien winterdag niets had uitgericht. Nochtans gevoelde hij tevens dat hij zijn plicht had gedaan, en was tevreden. Twee jaren daarna ontving hij op zekeren dag een cheque voor £ 2000, met een briefje dat luidde:

„Ingesloten zend ik u de som van £ 2000 voor uw werk. Ik had deze som u in mijn testament bemaakt, maar ik acht het beter om u het bedrag te geven terwijl ik nog leef. Ik herinner mij met veel genoegen uw bezoek van twee jaren geleden”.

Booker Washington stond echter bij zijn volks- en landgenooten bekend, niet slechts als een opvoedkundige, maar ook als een openbare spreker. Hij ontving van tijd tot tijd uitnodigingen om bij groote gelegenheden het woord te voeren, en hij verhaalt hoe hij eenmaal een duizend mijlen per spoortrein moest afleggen om een toespraak van vijf minuten te houden. Maar de meest beteekenisvolle van al zijn toespraken, waardoor hij een naam verwierf buiten den kring waarin zijn werk gedaan werd, was de toespraak door hem in 1895 geleverd bij gelegenheid van een groote Tentoonstelling in de stad Atlanta.

Wij laten Washington zelf vertellen wat zijn gewaarwordingen en ondervindingen waren:

„Toen de uitnoodiging mij bereikte om bij de groote Tentoonstelling te spreken, gevoelde ik dat men mij een groote eer had bewezen. Het was de eerste maal in de geschiedenis van de negers dat een van dat ras gevraagd zou worden om van een platform te spreken in medewerking met blanke mannen van de zuidelijke staten — die staten die gestreden hadden om den zwarten man in slavernij te houden. Nu vroeg men mij om een gehoor toe te spreken dat bestond uit de rijke en beschaafde bewoners van het zuiden, uit dezelfde personen die ik en anderen van mijn ras vroeger als slaven hadden gediend. Nog maar weinige jaren te voren, en een of ander van dat gehoor kon op mij als zijn slaaf hebben aanspraak gemaakt, en het was best mogelijk dat een van mijn vroegere meesters onder het gehoor mocht wezen.

Op den morgen van September 17 gingen mijn vrouw en ik met onze drie kinderen op reis naar Atlanta. Ik gevoelde omtrent zooals een man moet gevoelen als hij naar de galg gaat. Toen wij door het dorp Tuskegee reisden, ontmoette ik een blanken boer die in den omtrek woonde, en die schertsend aan mij zeide: „Washington, gij hebt gesproken vóór blanken in het Noorden, vóór blanken in het zuiden en vóór negers hier in het Zuiden; maar morgen in

Atlanta zult gij al die klassen samen hebben. Ik vrees dat gij u in een moeilijk hoekje hebt laten brengen.

Terwijl wij op reis waren kwamen veel menschen naar de staties om mij te zien en aan anderen te toonen, met de woorden: „Dit is de man die morgen het gehoor te Atlanta gaat toespreken”. En toen ik uit den trein klom hoorde ik een ouden neger tegen een ander zeggen „Hier is die man van onze natie die morgen die groote Speech gaat maak; ik gaat hem zeker hoor”. De stad was gepakt met bezoekers uit alle deelen van het land, zoowel als met de vertegenwoordigers van verschillende regeeringen. In de couranten zag ik zinspelingen op de toespraak die ik houden moest, en dit droeg volstrekt niet bij om mij geruster te stemmen. Den volgenden morgen ging ik mijn toespraak nogmaals goed na, en knielde daarna neer om Gods zegen daarop af te bidden; want dit is bij mij een regel, om nooit voor een gehoor te staan, vóórdat ik God gevraagd heb om Zijn zegen te gebieden over wat ik te zeggen heb.

Toen ik de ruime zaal binnentrad, waarin de toespraken zouden worden geleverd, was zij van boven tot beneden volgepakt met menschen, terwijl er duizenden buiten bleven, die geen toegang konden verkrijgen. Een deel van het gehoor, bestaande uit gekleurde menschen, klapte lustig in de handen, toen ik binnentrad en die handklappingen werden herhaald

zoodra ik opstond om te spreken. Wat ik alles zeide, herhaal ik nu niet. In mijn toespraak kwamen de woorden voor:

„Ons grootste gevaar is dat, in den grooten sprong van slavernij tot vrijheid, wij het feit zullen voorbijzien dat de overgrootste meerderheid van ons leven moet uit de voortbrengselen van onze handen, en dat wij vergeten zullen, dat onze voorspoed afhankelijk is van de mate, waarin wij den gewonen arbeid veredelen en verheerlijken, en onze hersenen en kundigheid steken in de alle-daagsche werkzaamheden. Geen ras kan vooruitkomen voordat het geleerd heeft, dat er evenveel waardigheid gelegen is in het graven van den grond als in het schrijven van een dichtstuk. Wij moeten van beneden ons leven opbouwen, en niet zoeken het van boven af te bouwen”.

Al wat ik onthouden kan is dit, dat toen ik geëindigd had, de voorzitter van de samenkomst langs het platform naar mij liep en mij bij de hand greep. Ook door de andere menschen die tegenwoordig waren, werd ik zoo hartelijk gefeliciteerd, dat het mij een moeilijke taak was om uit het gebouw mijn weg te banen. Den volgenden dag herkenden velen mij op straat en zij kwamen naar mij toe om mij de hand te drukken in zulke scharen, dat ik blijde was om weg te komen en mij verplicht gevoelde om dien avond naar huis te vertrekken. Mijn toespraak werd heinde en ver door de drukpers verspreid. Van den

President van de Vereenigde Staten ontving ik den volgenden brief:

„Den Heer Booker T. Washington.

Waarde Heer. — Ik dank u voor het exemplaar van uw adres bij de Atlanta Tentoonstelling. Hartelijk dank voor die woorden. Ik heb ze met de hoogste mate van belangstelling gelezen en ik denk, dat die Tentoonstelling haar doel zou hebben bereikt, als zij niets meer had gedaan dan u de gelegenheid te bieden om deze woorden te spreken. Uw adres kan niet anders doen dan allen die de belangen van uw ras op het hart dragen, te bemoedigen en verheugen. Indien onze gekleurde medeburgers niet door uw woorden bemoedigd worden, om zich al de voorrechten, verbonden aan hun burgerschap, toe te eigenen, dan zal het vreemd zijn.

Geheel de uwe
Grover Cleveland.”

Tot zoover het verhaal van Booker Washington. Hij had nu een grooten naam verworven en zijn werk werd in wijderen kring bekend. Dat werk wordt nog heden door hem te Tuskegee voortgezet. Niet lang geleden ontving hij van President Roosevelt de uitnoodiging om bij hem te gaan dineeren — wat als een zeer groote eer moet worden beschouwd. Het

werk van Washington toont aan wat een man, die bezield is met warme liefde tot zijn eigen ras en met de determinatie om zich door niets te laten ontmoedigen, doen kan. Rijke menschen uit alle deelen van Amerika, en onder hen de welbekende Andrew Carnegie, hebben Washington in zijn heerlijk werk geholpen, en hebben het als een eer beschouwd medearbeiders te mogen zijn in de opheffing van een ras, dat voor zooveel geslachten in de slavernij geboeid zat.

HOOFDSTUK XXII.

**Liefdadigheids Inrichtingen in Zuid-Afrika.
Het Doofstommen- en Blinden Instituut
te Worcester**

De gedachte aan een inrichting voor Doofstommen onstond in het hart van den godzaligen ds. William Murray, gewezen leeraar te Worcester. Omtrent het jaar 1878 begon hij over deze zaak na te denken, te bidden en plannen te beramen. De aanleiding er toe is geweest de tegenwoordigheid onder het dak der pastorie van een jongeling die een doofstommen broeder had. Ds. Murray merkte op hoe gemakkelijk deze jongeling met zijn minder gelukkigen broeder communicatie hield, en het verlangen ontstond bij hem om dezen en anderen doofstommen tot zegen te wezen. Het duurde echter een paar jaren voordat het plan tot rijpheid kwam. Toen echter vereenigde zich ds. Murray, Luckhoff en Rabie, met anderen, tot een Commissie om zich te belasten met de inzameling van gelden, met het oog op het optrekken van een gebouw waarin de doofstommen konden ontvangen, gehuisvest en onderwezen worden.

De groote vraag was echter waar den man te

vinden die dit moeilijk werk op zich kon nemen. Intusschen was de jongeling die vroeger bij ds. Murray thuis was, onderwijzer geworden. Hij had reeds getoond dat hij aanleg bezat om met doofstommen om te gaan, en de Commissie kwam op de gedachte om hem naar Holland te zenden, ten einde zich te bekwamen in het geven van onderricht aan de doofstommen. Zoo gezegd, zoo gedaan; en het is gebleken dat de Commissie hierin van den Heer geleid werd, want de jongeling die naar Europa gezonden werd was B. J. G. de Labat, die nog tot op heden aan het hoofd der Doofstommen Inrichting staat, en een allergezegendst werk aan de doofstommen gedurende 27 jaren heeft gedaan.

De jonge De Labat verliet Zuid-Afrika in Februari 1880, en vertoefde veertien maanden in Holland, waar hij de beste opleiding ontving in het onderrichten van doofstommen. In Juni 1881 had men de vreugde de Doofstommen Inrichting te Worcester geopend te zien. Minder dan zes maanden later werd het werk van de school door inspecteur Rowan onderzocht, die zich zeer tevreden verklaarde over de vordering der leerlingen, en zijn overtuiging uitsprak dat de heer De Labat grooten slag had om met de doofstommen om te gaan, en bovendien veel geduld bezat om zijn liefdewerk te verrichten. Bij deze inspectie waren 8 leerlingen tegenwoordig; maar in 1882, toen men een nieuwe woning mocht